

UZMAN TIP HEKİMLERİNİN PERİODONTAL DURUM VE SİSTEMİK HASTALIK ARASINDAKİ İLİŞKİ İLE İLGİLİ FARKINDALIK VE YAKLAŞIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF AWARENESS AND ATTITUDES OF SPECIALIST PHYSICIANS IN RESPECT OF RELATIONSHIP BETWEEN PERIODONTAL SITUATION AND SYSTEMIC DISEASES

Dt.Aysel Ufuk ŞENOL*

Prof.Dr., Yaşar AYKAÇ*

Dr.Dt. Nilsun BAĞIŞ*

Prof.Dr. Murat AKKAYA*

Makale Kodu/Article code: 2637

Makale Gönderilme tarihi: 23.02.2016

Kabul Tarihi: 17.03.2016

ÖZ

Amaç: Tıp hekimlerinin sistemik hastalık ve periodontal durum arasındaki ilişki ile ilgili bilgi sahibi olması ve gerekli durumlarda periodontologlarla işbirliği içerisinde çalışması önemlidir. Bu çalışmada, alanında uzman tıp hekimlerinin hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımları ve periodontal durum ile sistemik hastalık arasındaki ilişkiye yönelik farkındalıklarının değerlendirilmesi hedeflendi.

Gereç ve yöntem: Çalışmaya, ülkemizde farklı illerden, özel, devlet ve üniversite hastanelerinde çalışmakta olan, randomize seçilmiş 65 kardiyoloji, 67 kadın hastalıkları ve doğum ve 67 endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları, iç hastalıkları uzmanı katıldı. Oluşturulan anket formu ile katılımcıların demografik ve mesleki kayıtları, ağız sağlığı eğitimleri ve hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımların yanı sıra periodontal durum ve sistemik hastalık arasındaki ilişki ile ilgili farkındalıklarını değerlendirmeye yönelik veriler kaydedildi.

Bulgular: Katılımcıların periodontal hastalık ve sistemik durum arasındaki ilişki ile ilgili farkındalıkları oldukça yüksek olmasına rağmen, hastalarını diş hekimine yönlendirmeleri ile korele değildir. Hastalarının ağız sağlığı ile ilgilenme durumları değerlendirildiğinde, iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarının, kardiyoloji ve kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarına göre yaklaşımları anlamlı derecede yüksektir.

Sonuç: Tıp hekimleri, periodontal durumun sistemik hastalık için risk faktörü olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır. Tıp eğitimi müfredat programlarında, ağız diş sağlığı konularının yer alması hekimlerin farkındalığının artmasına katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Periodontal durum, sistemik hastalık, farkındalık, ağız sağlığı

ABSTRACT

Aim: Physicians should have information about the relationship between periodontal situation and systemic disease and where necessary, they should work in cooperation with periodontologists. We intended in our study to evaluate the specialized medicine physicians' oral health related approaches for patients and their awareness about the relationship between periodontal situation and systemic diseases.

Material and Methods: 65 cardiologists, 67 obstetricians, 67 endocrinologists, internists were participated in the study, selected randomly from different cities in our country, working in private, state and university hospitals. Questionnaire consisted of questions aimed to carry out the evaluation of participants' demographic and professional occupational records, oral health related attitudes, oral health education and participants' awareness about the relationship between periodontal situation and systemic diseases.

Results: Participants' awareness about the relationship between periodontal disease and systemic diseases was pretty high, but the physicians haven't referred their patients to dentists and dealt with patients' oral health in the same rate as their awareness. Internists and endocrinologists levels regarding dealing with patients' oral health was the highest statistically significant.

Conclusion: Physicians should take into account that periodontal disease might be a risk factor for systemic disease. Inclusion of oral dental health issues in medical education curricula can contribute to increase awareness of physicians.

Keywords: Periodontal situation, systemic disease, awareness, oral health

*Ankara Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Periodontoloji AD

GİRİŞ

Periodontal hastalık dünya genelinde yaygın bir ağız sağlığı problemidir.¹ Dünya sağlık örgütü, periodontal hastalığın da içerisinde olduğu oral hastalıkların, ciddi sağlık problemi olduklarını ve dünya genelinde ağız sağlığı farkındalığının, genel sağlık ve yaşam kalitesi için önemli bir durum olarak dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.² Güncel sistematik derlemelerde periodontal hastalık varlığının diyabet, erken doğum, düşük doğum ağırlıklı bebek ve aterosklerotik kardiyovasküler hastalık için artmış risk oluşturduğuna dair bulgular rapor edilmiştir.³⁻⁶

Dünya Diş Hekimleri Birliği ve Uluslararası Diyabet Federasyonu birlikte 2007 yılında, diyabet ve ağız sağlığı arasındaki çift yönlü bağlantıya ilişkin, sağlık çalışanlarının farkındalığının geliştirilmesinin önemini vurgulamışlardır.⁷ Amerikan Periodontoloji Akademisi tarafından hamile ya da hamilelik planlayan bireylerin öncelikli olarak periodontal muayenesi ve eğer gerekiyorsa bu bireylere uygun koruyucu veya terapötik yaklaşımların uygulanması önerilmiştir.⁸ 2009 yılında Amerikan Kardiyoloji ve Periodontoloji Dergileri, kardiyologlar ve periodontologlar için periodontitis hastalarında aterosklerotik kardiyovasküler hastalık riskinin azaltılması için birtakım klinik önerilerin olduğu bir konsensüs yayınlamıştır.⁹ Bu nedenlerden dolayı, tıp hekimlerinin sistemik hastalık ve periodontal durum arasındaki ilişki ile ilgili bilgi sahibi olması ve gerekli durumlarda periodontologlarla işbirliği içerisinde çalışması önemlidir.

Dünya genelinde periodontal durum ve sistemik hastalıklar arasındaki ilişkiye yönelik tıp hekimlerinin farkındalıklarının ve yaklaşımlarının değerlendirildiği çeşitli çalışmalar mevcuttur.¹⁰⁻²³ Fakat ülkemizde bu konuyla ilgili çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu bilgilerin ışığında biz de çalışmamızda, alanında uzman tıp hekimlerinin hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımları ve periodontal durum ile sistemik durum arasındaki ilişkiye yönelik farkındalıklarını değerlendirmeyi hedefledik. Bizim bilgilerimize göre bu çalışma, ülkemizde spesifik branşlarda uzmanlaşmış tıp hekimleriyle yapılmış ilk çalışmadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay

alınmasını takiben (karar no: 36290600/54) Mayıs 2015-Kasım 2015 tarihleri arasında yapıldı. Tıp hekimlerinin ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımları ve periodontal durum ile sistemik durum arasındaki ilişkiye yönelik farkındalıklarını belirlemeye yönelik anket formu, ilgili literatür ve var olan benzer çalışmaların^{11,16,17,23-25} taranmasını takiben modifiye ve adapte edilerek Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ölçme Değerlendirme Bölümü tarafından oluşturuldu. Anketin ilk kısmı tüm uzman hekimler için standart sorulardan oluşturuldu. Bu kısımda katılımcıların demografik ve mesleki kayıtları ile (uzmanlık alanı, uzman olduktan sonra bugüne kadar alanlarındaki toplam çalışma süreleri ve çalışmakta oldukları kurum), ağız sağlığı eğitimlerinin ve hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımların değerlendirilmesi hedeflendi. Anketin ikinci kısmı ise katılımcıların periodontal durum ve sistemik hastalık arasındaki ilişki ile ilgili farkındalıklarını değerlendirmeye yönelik uzmanlık dallarına göre oluşturulmuş spesifik sorulardı (kardiyovasküler hastalıklar ve periodontal hastalık; olumsuz gebelik sonuçları ve periodontal hastalık; diyabet ve periodontal hastalık arasındaki ilişki). Oluşturulan anket ile 15 kardiyolog, 15 kadın hastalıkları ve doğum, 10 iç hastalıkları, 5 endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanı ile pilot çalışma yapıldı. Çalışmaya, ülkemizde farklı illerden, özel, devlet ve üniversite hastanelerinde çalışmakta olan, randomize olarak seçilmiş 65 kardiyoloji, 67 kadın hastalıkları ve doğum ve 67 endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları, iç hastalıkları uzmanı katıldı. Aydınlatılmış bilgi formlarını imzalamalarını takiben, gönüllü olarak çalışmaya katılan uzman hekimlere anket formları elden verilerek formu doldurmaları istendi ve doldurulduktan sonra toplandı. Katılımcılar tarafından anketlerin doldurulması 10-12 dakika sürdü. Anketlerin dağıtımı ve toplanması tek bir araştırmacı tarafından gerçekleştirildi.

İstatistiksel Analiz

Çalışmada elde edilen veriler SPSS 20.0 for Windows programı kullanılarak %95 güven sınırları içerisinde analiz edildi. Kategorik (nitel) değişkenlerin uzmanlık alanlarına göre ilişkisi ki-kare testi ile, farkındalık ve tutum arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile incelendi. P değeri <0.05 için sonuç anlamlı olarak kabul edildi.

BULGULAR

Bu çalışmaya 65 kardiyoloji (%32,70), 67 kadın hastalıkları ve doğum (%33,65), 67 endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları ve iç hastalıkları (%33,65) uzmanı olmak üzere toplam 199 tıp hekimi katıldı. Katılımcılara ait demografik verilerin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik verilerin dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	80	40,2
	Erkek	119	59,8
	Total	199	100,0
Yaş Grupları	25-35	79	39,7
	36-45	67	33,7
	46-55	26	13,1
	55+	27	13,5
Çalışma Süresi	<10	117	58,8
	>10	82	41,2
Kurum	Üniversite Hastanesi	38	19,1
	Devlet Hastanesi	136	68,3
	Özel Hastane	25	12,6

n: birey sayısı

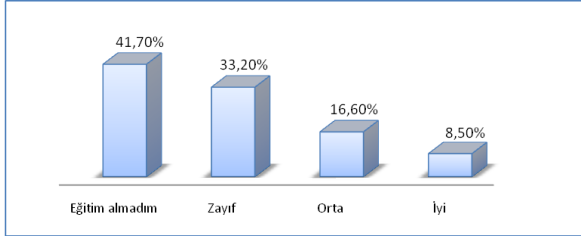
Uzman hekimlerin hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımları belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre gruplar arası karşılaştırma yapıldığında, iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarının, hastalarının ağız sağlığı ile ilgilenme, hastalarında ağız muayenesi yapma, hastalarından ağız sağlığı ile ilgili anamnez alma ve diş hekimine hasta yönlendirme düzeyleri diğer branşlara göre daha fazladır ve bu fark anlamlıdır ($p<0.05$). Öte yandan kadın hastalıkları ve doğum ve kardiyoloji uzmanlarının verdikleri yanıtlar benzerlik göstermektedir ($p=0.119$).

Katılımcılardan, ağız sağlığı ile ilgili bir eğitim alıp almadıklarını ve aldılarsa bu eğitimin yeterliliğini değerlendirmeleri istenmiş (Figür 1), genel çalışma popülasyonu değerlendirildiğinde eğitim almadığını belirten katılımcıların, hastalarını daha az diş hekimine yönlendirdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 2. Katılımcıların hastalarında ağız sağlığı ile ilgili izledikleri yaklaşımlar

	İç Hastalıkları ve Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Uzmanları				Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanları				Kardiyoloji uzmanları				Toplam			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hastalarınızın ağız sağlığıyla ilgilenir misiniz?	54	* %80,6	13	%19,4	34	%50,7	33	%49,3	30	%46,2	35	%53,8	119	%59,8	80	%40,2
Ağız muayenesi yapar mısınız?	24	* %35,8	43	%64,2	4	%6	63	%94	1	%1,5	64	%98,5	29	%14,6	170	%85,4
Ağız sağlığıyla ilgili anamnez alır mısınız?	25	* %37,3	42	%62,7	15	%22,4	52	%77,6	12	%18,5	53	%81,5	52	%26,1	147	%73,9
Hastalarınızı diş hekimine yönlendirir misiniz?	39	* %58,2	28	%41,8	30	%44,8	37	%55,2	26	%40	39	%60	95	%47,7	104	%52,3

Ki-kare testi *p değeri<0,05 istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.
n: birey sayısı

Figür I. Katılımcıların ağız sağlığı ile ilgili eğitim durumunun dağılımı

Katılımcıların periodontal hastalık ve sistemik durum arasındaki ilişki ile ilgili farkındalıklarını değerlendirmek için sorulan alan spesifik soruların sonucunda uzmanların farkındalığı oldukça yüksek çıkmıştır. İç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarının %95,5'i periodontal hastalık ve diyabet; kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının %80,6'sı periodontal hastalık ve gebelik komplikasyonları; kardiyoloji uzmanlarının %86,2'si periodontal hastalık ve kardiyovasküler hastalık arasında ilişki olduğuna katıldığını belirtmiştir. Ancak farkındalık oranları ile hastalarında izledikleri ağız sağlığı ile ilgili yaklaşımlar veya diş hekimine hasta yönlendirme oranları arasında korelasyon bulunmamıştır ($p>0.05$). Hekimler bu ifadelerle katıldıkları oranda hastalarını diş hekimlerine yönlendirmemektedir ve hastalarının ağız sağlığı ile ilgilenmemektedirler. Periodontal hastalığın, hamilelerde pre-eklampsi riskini arttırabileceğine dair bulgular olduğuna katılan kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının oranı %10,5'tir.

Son olarak, uzmanların %91,5'i hastalarında periodontolog ile iş birliği içerisinde çalışmayı desteklemektedir.

TARTIŞMA

Periodontal hastalığın çeşitli sistemik hastalıklarla ilişkili olduğu pek çok çalışmada rapor edilmiştir. Bu alandaki çalışmaların büyük çoğunluğunu, periodontal hastalık ile kardiyovasküler hastalık, olumsuz gebelik sonuçları ve diyabet arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalar oluşturmaktadır.²⁶ Bu nedenle, periodontal hastalık ile sistemik durum arasındaki ilişkiye yönelik tıp hekimlerinin de farkındalıkları ve hastaya yaklaşımları önemlidir. Biz de bu bilgilerden yola çıkarak çalışma popülasyonumuzu üç birimin uzman hekimlerinden oluşturduk. Literatürde, diyabet ve periodontal hastalık arasındaki ilişkiye yönelik endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları ile iç hastalıkları uzman-

larının ve tıp hekimlerinin farkındalığının ve hastaya yaklaşımlarının araştırıldığı benzer çalışmalar^{14-17,20}, kardiyovasküler hastalık ve periodontal hastalık arasındaki ilişkiye yönelik kardiyoloji uzmanlarının farkındalığının ve hastaya yaklaşımlarının araştırıldığı bir çalışma²³, kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarıyla ve tıp hekimleriyle yapılan, olumsuz gebelik sonuçları ve periodontal hastalıklar arasındaki ilişkiye dair hekimlerin farkındalığının ve hastaya yaklaşımlarının araştırıldığı benzer çalışmalar^{10,13,19,21} vardır. Ülkemizde ise, periodontal durum ve sistemik hastalıklar arasındaki ilişkiye yönelik tıp hekimleri ile yapılan tek bir çalışma mevcuttur; ancak çalışma popülasyonu homojen değildir (pratisyen hekimler, intern, uzman hekim).²⁷ Bu çalışmada, katılımcıların eğitim düzeylerini standardize edebilmek için çalışma popülasyonu sadece uzman hekimlerden oluşturuldu ve bilginiz dahilinde uzman görüşlerinin araştırıldığı ülkemizde yapılmış olan ilk çalışma olduğunu söyleyebiliriz.

Literatüre bakıldığında, veri toplama çalışmalarında, verileri elden^{11,21} veya elektronik ortamda^{12,13,23,27,28} elde eden çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Bizim çalışmamızda, anketler tek bir araştırmacı tarafından hekimlere elden dağıtılıp toplandı. Böylece katılımcılara gerekli açıklamalar yapılarak, anketlerin eksiksiz cevaplandırılma olasılığının arttırılması hedeflendi.

Literatürde tıp hekimlerinin, hastalarında izledikleri ağız sağlığı ile ilgili yaklaşımların ve periodontal durum ve sistemik hastalıkla ilişkili farkındalıklarının değerlendirildiği benzer çalışmalarda farklı sonuçların varlığı söz konusudur.^{12,13,20,21,23} Bu durum, ülkelere göre hekimlerin farklı çalışma koşulları, ağız sağlığı ile ilgili eğitim düzeylerinin farklılığı ve çalışmalarda katılımcı sayısı farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir. Bizim bulgularımıza göre, tıp hekimlerinin periodontal durum ve sistemik hastalık arasındaki ilişki ile ilgili farkındalıkları yüksekken bu konuyla ilgili izledikleri yaklaşımlar ve önerileri, farkındalıkları ile korele değildir. Ülkemizde yapılan diğer çalışma olan Taşdemir ve Alkan'ın (2015) çalışmalarında da bizim bulgularımıza benzer olarak hekimlerin farkındalıklarının yüksek olmasının pratiğe yansımadağı bildirilmiştir. Ek olarak, araştırmacılar farkındalık oranının intern ve pratisyen hekimlerde daha düşük olduğunu bulgulamışlardır.²⁷ Bizim çalışma popülasyonumuzun tamamı uzman hekimlerden oluştuğu için farkındalık düzeyi oldukça yüksek bulunmuştur.

Uzmanlık alanları arasında karşılaştırma yaptığımızda ise, bizim bulgularımıza göre, iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanları, hastalarının ağız sağlığı ile daha fazla ilgilenmektedirler (Tablo II). Bunun sonucunda da hastalarını diş hekimine daha fazla yönlendirmektedirler ($p<0.05$). Benzer olarak, Taşdemir ve Alkan'ın çalışmasında hekimlerin periodontal hastalık ve diyabet arasındaki ilişkiye yönelik farkındalıkları, diğer sistemik durum/hastalıklara göre daha yüksek bulunmuştur.²⁷ Bu durumun, periodontal hastalığın diyabeti olumsuz etkilemesinin yanında, diyabetin de majör komplikasyonlarından birinin periodontal hastalık olmasından, farklı bir ifadeyle diyabet ve periodontal hastalık arasında çift yönlü bir ilişki bulunmasından kaynaklandığını²⁹ ve dolayısıyla iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarının hastalarında periodontal şikayetlerle daha sık karşılaştığını düşünüyoruz.

Diğer iki branş değerlendirildiğinde, kardiyoloji uzmanlarının periodontal hastalık ve kardiyovasküler hastalık arasındaki ilişki hakkında yüksek farkındalıklarına rağmen, hastalarının ağız sağlığı ile ilgilenme ve diş hekimine hasta yönlendirme düzeylerinin daha az olduğu bulundu; ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildi. Bu durumun, kardiyoloji uzmanlarının aterosklerotik vasküler hastalık için diğer risk faktörlerini öncelikli kabul etmesinden kaynaklandığını düşünüyoruz. Benzer olarak, Mosley ve ark., çalışmasında kardiyologların periodontal hastalıkların etyolojisi ve etkileri hakkındaki bilgilerinin geliştirilmesi gerektiğini, yüksek farkındalıklarına rağmen bu durumun klinik önerilerine yansımadığını vurgulamışlardır.²³

Çalışmamızda, iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarının %95,5'i periodontal hastalık ve diyabet arasında ilişki olduğuna katılmaktadır. Al-Khabbaz ve ark.'nın¹⁶ çalışmasında hekimlerin %42,2'si, Taşdemir ve Alkan'ın²⁷ çalışmasında hekimlerin %66,8'i bu ilişkiye katılırken, Shah ve ark.'nın¹⁸ çalışmasında bu oran %54'tür. Bizim çalışmamızda, bu konudaki farkındalık düzeyinin oldukça yüksek olmasının (%95,5), sorunun sadece iç hastalıkları ve endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarına sorulmasından kaynaklandığını düşünüyoruz. Ek olarak, Lin ve ark.'nın çalışmasında uzun süre (>10 yıl) çalışan hekimlerin, daha kısa süre (<10 yıl) çalışanlarla karşılaştırıldığında diyabet ve periodontitis arasındaki ilişkiye dair ifadeler daha fazla

katıldığı rapor edilmiştir.²⁰ Bizim çalışmamızda, mesleki deneyim süreçleri arasında, farkındalık açısından farklılık gözlenmemiştir. Bunun katılımcı sayımızın böyle bir farklılıktan bahsedebilmek için yeterli olmamasından kaynaklandığını düşünüyoruz, örneklem miktarının yetersiz olması çalışmamızın limitasyonu olarak kabul edilebilir.

Kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının %80,6'sı periodontal hastalık ve gebelik komplikasyonları arasında ilişki vardır ifadesine katılıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuç, Rocha ve ark.'nın çalışması ile benzerlik göstermektedir.²⁸ Çalışmamızda uzmanların periodontal hastalık ve gebelik komplikasyonları ile ilgili farkındalıkları yüksekken, gebeliğin ciddi komplikasyonlarından biri olan ve literatürde periodontal hastalıkla ilişkisine dair verilerin bulunduğu^{5,30} pre-eklemsiyi periodontal hastalıkla ilişkilendirme oranlarının oldukça düşük olması çelişkilidir. Ancak diğer çalışmalarda da bulgular benzerdir.^{12,13,21} Periodontal hastalığın pre-eklemsi riskini arttırabileceğine dair bulgular konusunda kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının farkındalığı oldukça düşüktür. Bu durum tıp fakültelerinde ağız sağlığı eğitiminin detaylandırılmasının önemini vurgulamaktadır.

Çalışmamızda uzmanların büyük kısmı (%91,5) dişeti hastalıkları uzmanı ile işbirliği içinde çalışmayı desteklediğini belirtmiştir bu sonuç önceki çalışmalarla uyumludur.^{17,20} Buna karşılık, diş hekimlerine hasta yönlendirme oranı yüksek değildir. Bu durumun tıp hekimlerinin ağız sağlığı konusunda yeterli eğitim almamasından kaynaklandığını düşünüyoruz. Aynı şekilde, katılımcıların da ağız sağlığı konusunda eğitimsiz/yetersiz olduğunu belirtmeleri (Fig. I) bu düşüncemizi desteklemektedir. Ülkemizde tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin ağız diş sağlığı konusunda bilgi düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada öğrencilerin tümü tıp fakültesindeki eğitimleri süresince ağız diş sağlığı konusunda bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.³¹ Aynı şekilde, bizim çalışmamızda da ağız sağlığı ile ilgili eğitim almadığını belirten hekimler hastalarını daha az diş hekimine yönlendirmektedir ($p<0.05$). Hekimlerin hastalarında izlediği ağız sağlığı ile ilgili yaklaşımların geliştirilebilmesi ve bu konuda yeterliliklerinin artırılması için tıp eğitimi müfredatlarında ağız ve diş sağlığı ile ilgili konulara yer verilmesi önemlidir.

SONUÇ

Tıp hekimleri, periodontal hastalığın; diyabet, olumsuz gebelik sonuçları ve kardiyovasküler hastalık için risk faktörü olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır. Periodontologlarla iş birliği içerisinde çalışmaları oluşabilecek komplikasyonların önlenmesi açısından önemlidir.

Tıp fakültelerinde eğitim müfredatının incelenmesi ve tıp eğitimi müfredat programlarında ağız diş sağlığı konularının hekimden beklenen bilgi, beceri ve tutumlar doğrultusunda bütüncül bir yaklaşım ile yer alması hekimlerin farkındalığının artmasına katkı sağlayabilir. Bu çalışma, uzman hekimlerin ağız sağlığı konusundaki farkındalık ve tutumlarını değerlendirmeyi hedefleyen ülkemizde yapılan ilk çalışmadır ancak katılımcı sayısı ülke profilini yansıtmak açısından yeterli değildir. İleri çalışmalarda, bu anketin geçerliliğinin test edilmesi ve daha geniş popülasyonlarda çalışılması faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Oppermann RV. An overview of the epidemiology of periodontal diseases in Latin America. *Braz Oral Res* 2007; 21: 8-15.
2. Petersen PE. Global policy for improvement of oral health in the 21st century--implications to oral health research of World Health Assembly 2007, World Health Organization. *Community Dent Oral Epidemiol* 2009; 37: 1-8.
3. Lockhart PB, Bolger AF, Papapanou PN, Osinbowale O, Trevisan M, Levison ME, Taubert KA, Newburger JW, Gornik HL, Gewitz MH, Wilson WR, Smith SC, JR, Baddour LM. American Heart Association Rheumatic Fever, Endocarditis, and Kawasaki Disease Committee of the Council on Cardiovascular Disease in the Young, Council on Epidemiology and Prevention, Council on Peripheral Vascular Disease, and Council on Clinical Cardiology. Periodontal disease and atherosclerotic vascular disease: does the evidence support an independent association?: a scientific statement from the American Heart Association. *Circulation* 2012; 125: 2520-44.
4. Taylor JJ, Preshaw PM, Lalla E. A review of the evidence for pathogenic mechanisms that may link periodontitis and diabetes. *J Clin Periodontol* 2013; 40: 113-134.
5. Armitage GC. Bi-directional relationship between pregnancy and periodontal disease. *Periodontol* 2000 2013; 61: 160-76.
6. Tonetti MS, Van Dyke TE; working group 1 of the joint EFP/AAP workshop. Periodontitis and atherosclerotic cardiovascular disease: consensus report of the Joint EFP/AAP Workshop on Periodontitis and Systemic Diseases. *J Periodontol* 2013; 84: 24-9.
7. The International Dental Federation. Oral Health and Diabetes Symposium. 2007. Available at: <http://www.idf.org/diabetes-and-oral-health>. Accessed May 11, 2009.
8. Task Force on Periodontal Treatment of Pregnant Women, American Academy of Periodontology: American Academy of Periodontology statement regarding periodontal management of the pregnant patient. *J Periodontol* 2004; 75: 495.
9. Friedewald VE, Kornman KS, Beck JD, Genco R, Goldfine A, Libby P, Offenbacher S, Ridker PM, Van Dyke TE, Roberts WC. American Journal of Cardiology; Journal of Periodontology. The American Journal of Cardiology and Journal of Periodontology Editors' Consensus: periodontitis and atherosclerotic cardiovascular disease. *Am J Cardiol* 2009; 104: 59-68
10. Wilder R, Robinson C, Jared HL, Lief S, Boggess K. Obstetricians' knowledge and practice behaviors concerning periodontal health and preterm delivery and low birth weight. *J Dent Hyg* 2007; 81: 81.
11. Al-Habashneh R, Aljundi SH, Alwaeli HA. Survey of medical doctors' attitudes and knowledge of the association between oral health and pregnancy outcomes. *Int J Dent Hyg* 2008; 6: 214-20.
12. Strafford KE, Shellhaas C, Hade EM. Provider and patient perceptions about dental care during pregnancy. *J Matern Fetal Neonatal Med* 2008, 21: 63-71
13. Morgan MA, Crall J, Goldenberg RL, Schulkin J. Oral health during pregnancy. *J Matern Fetal Neonatal Med* 2009; 22: 733-9.
14. Al-Habashneh R, Barghout N, Humbert L, Khader Y, Alwaeli H: Diabetes and oral health: doctors' knowledge, perception and practices. *J Eval Clin Pract* 2010; 16: 976-80
15. Quijano A, Shah AJ, Schwarcz AI, Lalla E, Ostfeld RJ. Knowledge and orientations of internal

- medicine trainees toward periodontal disease. *J Periodontol* 2010; 81: 359-63
16. Al-Khabbaz AK, Al-Shammari KF, Al-Saleh NA. Knowledge about the association between periodontal diseases and diabetes mellitus: contrasting dentists and physicians. *J Periodontol* 2011; 82: 360-6.
17. Owens JB, Wilder RS, Southerland JH, Buse JB, Malone RM: North Carolina internists' and endocrinologists' knowledge, opinions, and behaviors regarding periodontal disease and diabetes: need and opportunity for interprofessional education. *J Dent Educ* 2011; 75: 329-38.
18. Shah, MN, Anwar S, Khalil A, Akhtar S. Periodontal disease awareness among medical doctors. *JKCD* 2013; 4: 34-37.
19. Tarannum F, Prasad S, Muzammil, Vivekananda L, Jayanthi D, Faizuddin M. Awareness of the association between periodontal disease and pre-term births among general dentists, general medical practitioners and gynecologists. *Indian J Public Health* 2013; 57: 92-5
20. Lin H, Zhang H, Yan Y, Liu D, Zhang R, Liu, Y, Chen P, Zhang J, Xuan D. Knowledge, awareness, and behaviors of endocrinologists and dentists for the relationship between diabetes and periodontitis. *Diabetes Res Clin Pract* 2014; 106: 428-34
21. Cohen L, Schaeffer M, Davideau JL, Tenenbaum H, Huck O. Obstetric knowledge, attitude, and behavior concerning periodontal diseases and treatment needs in pregnancy: influencing factors in France. *J Periodontol* 2015; 86: 398-405
22. Kaur S, Khurana P, Kaur H. A survey on acquaintance, orientation and behavior of general medical practitioners toward periodontal diseases. *J Indian Soc Periodontol* 2015; 19: 322-6
23. Mosley M, Offenbacher S, Phillips C, Granger C, Wilder RS. North Carolina Cardiologists' Knowledge, Opinions and Practice Behaviors Regarding the Relationship between Periodontal Disease and Cardiovascular Disease. *J Dent Hyg* 2015; 89: 38-48.
24. Wooten KT, Lee J, Jared H, Boggess K, Wilder RS. Nurse practitioner's and certified nurse midwives' knowledge, opinions and practice behaviors regarding periodontal disease and adverse pregnancy outcomes. *J Dent Hyg* 2011; 85: 122-31.
25. Lopes MH, Southerland JH, Buse JB, Malone RM, Wilder RS. Diabetes educators' knowledge, opinions and behaviors regarding periodontal disease and diabetes. *J Dent Hyg* 2012; 86: 82-90.
26. Linden GJ, Lyons A, Scannapieco FA. Periodontal systemic associations: review of the evidence. *J Periodontol* 2013; 84: 8-19
27. Taşdemir Z, Alkan BA. Knowledge of medical doctors in Turkey about the relationship between periodontal disease and systemic health. *Braz Oral Res* 2015; 29: 1-8
28. Rocha JM, Chaves VR, Urbanetz AA, Baldissera, Rdos S, Rosing CK. Obstetricians' knowledge of periodontal disease as a potential risk factor for preterm delivery and low birth weight. *Braz Oral Res* 2011; 25: 248-54
29. Preshaw PM, Alba AL, Herrera D, Jepsen S, Konstantinidis A, Makrilakis K, Taylor R. Periodontitis and diabetes: a two-way relationship. *Diabetologia* 2012; 55: 21-31
30. Çanakçı V, Çanakçı CF, Çanakçı H, Çanakçı E, Çiçek Y, İnceç M, Özgöz M, Demir T, Dilsiz A, Yağız H. Periodontal Disease as a Risk Factor for Pre-eclampsia: A Case Control Study. *Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology* 2004; 44: 568-73.
31. Kılınc G, Günay T. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Ağız Diş Sağlığı Konusunda Bilgi Düzeyleri. *DEÜ tıp fakültesi dergisi* 2015; 3: 131- 7

Yazışma Adresi:

Dt. Aysel Ufuk Şenol
Ankara Üniversitesi
Dişhekimliği Fakültesi
Periodontoloji Anabilim Dalı
06500 Beşevler/ Ankara
Tel: 90-536 485 82 83
E-mail: senol.ufukk@gmail.com

